

Квасницька Р.С., Старостенко Г.Г., Мірко Н.В. Аналіз основних складових розвитку фінансового ринку України в системі оцінки її конкурентоспроможності. *The Formation of a Modern Competitive Environment: Integration and Globalization*. International scientific conference (Greenwich, May 25, 2018). UK: Baltija Publishing. Part II, 2018. P.111-114

Секція: Фінанси, страхування і біржова справа: диверсифікація стратегічного портфеля

Квасницька Р.С., д.е.н., професор,

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

Старостенко Г.Г., д.е.н., професор,

Національний університет державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Україна

Мірко Н.В., к.н. з держ.упр., ст.н.с.,

Інститут державного управління у сфері цивільного захисту

м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Надзвичайно важливим для кожної національної економіки є питання вдосконалення структури фінансового ринку, нарощування інвестиційного потенціалу країни шляхом розв'язання низки проблем, котрі стосуються грошово-кредитного й страхового ринків, фондового ринку та сектору недержавного пенсійного забезпечення, а також інших агентів ринку фінансових послуг. Особливо гостро це питання стоїть перед Україною, оскільки однією з фундаментальних диспропорцій національної

економіки є невідповідність між темпами економічного зростання та темпами розвитку фінансового ринку, що призводить до обмежень суб'єктів господарювання у використанні інвестиційних ресурсів і, зрештою, не дозволяє їм ефективніше задовольняти економічні потреби, а отже – й суспільні [1, с.6].

Дати об'єктивну відповідь на запитання, чи здатна країна зайняти свою ринкову нішу у світовій економіці та використовувати наявні та потенційні конкурентні переваги для того, щоби втриматися на займаній позиції, керуючись тільки правилами чесної гри, дозволяє конкурентоспроможність країни. Так, Дж. Сакс наголошує, що конкурентоспроможність країни визначається наявністю в країні здорового ринку, чинників виробництва та інших характеристик, які формують потенціал для досягнення стабільного економічного зростання. Здорова економіка має бути підкріплена зростанням ділової активності, керована законом та стабільно працюючими ринками [2].

Провідними світовими організаціями, які формують базові індекси та визначають місце країни в їх рейтингу, є: Всесвітній економічний форум – Індекс глобальної конкурентоспроможності та the Heritage Foundation & the Wall Street Journal – Індекс економічної свободи. Індекс глобальної конкурентоспроможності є метою масштабного наукового дослідження, що проводиться Всесвітнім економічним форумом. Результатом цього дослідження є рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності. Так, за період з 2010 року по 2018 рік Україна за показником економічної конкурентоспроможності займала позиції, що представлено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Позиція України у глобальному рейтингу конкурентоспроможності за 2010–2018 рр.

Місце України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності	2010-2011рр. (з 139 країн)	2011-2012рр. (з 142 країн)	2012-2013рр. (з 144 країн)	2013-2014рр. (з 148 країн)	2014-2015рр. (з 144 країн)	2015-2016рр. (з 140 країн)	2016-2017рр. (з 138 країн)	2017-2018рр. (з 137 країн)
Україна	89	82↑	73↑	84↓	76↑	79↓	85↓	81↑

Джерело: складено авторами на основі джерел [3, 4]

Отже, Україна у 2017 році посіла 81-е місце серед 137 країн світу, покращивши свої позиції на чотири пункти.

Дослідники рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності дають оцінку широкому спектру чинників, серед яких ретельно оцінюються показники, що характеризують розвиток фінансового ринку країни, а саме: доступність фінансових послуг; фінансування через місцевий ринок капіталу; простота доступу до кредитів; наявність венчурного капіталу; міцність банків; регулювання фондових бірж.

Зазначимо, що фінансовий ринок повинен розглядатись як самостійна підсистема функціонуючої економічної системи, яка включає відносини з приводу купівлі-продажу фінансових ресурсів, що впливають на власність, розподіл, споживання, а отже й на конкретизацію форм організації даного ринку. Це ринок, який відрізняється від усіх інших (товарних) ринків особливим характером товару, який обертається на ньому, що визначає специфічний склад учасників даного ринку, його місце в економічній системі, порядок функціонування, правила та принципи регулювання. Виконуючи важливу роль в розвитку вітчизняної економіки, фінансовий ринок створює умови для залучення та ефективного використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, населення та держави, що, в свою чергу, уможлиблює обслуговування процесу суспільного відтворення в державі, формування та забезпечення фінансових відносин у всьому різноманітті їх проявів.

Аналіз динаміки основних складових розвитку фінансового ринку України в системі оцінки індексу глобальної конкурентоспроможності країни протягом 2010– 2015 рр. наведений у таблиці 2.

Серед складових, що характеризують розвиток фінансового ринку України (у 2017 році країна посіла 120-е місце серед 137 країн світу, покращивши свою позицію за цим показником на 10 пунктів) позитивну динаміку у 2017 році проявили такі показники, як фінансування через місцевий ринок капіталу, що позиціонерно покращився на 13 пунктів; простота доступу до кредитів, що позиціонерно покращився на 9 пунктів; наявність венчурного капіталу, що позиціонерно покращився на 5 пунктів; міцність банків, що позиціонерно покращився на 3 пунктів; регулювання фондових бірж, що позиціонерно покращився на 3 пунктів.

Таблиця 2 – Динаміка позицій України за розвитком фінансового ринку у період з 2014 року по 2018 рік

Позиції України за розвитком фінансового ринку	Місце у рейтингу			
	2014-2015рр. (з 144 країн)	2015-2016рр. (з 140 країн)	2016-2017рр. (з 138 країн)	2017-2018рр. (з 137 країн)
Розвиток фінансового ринку	107	121↓	130↓	120↑
Ефективність	109	113↓	124↓	118↑
- доступність фінансових послуг	123	123	116↑	120↓
- фінансування через місцевий ринок капіталу	108	118↓	127↓	114↑
- простота доступу до кредитів	87	87	112↓	103↑
- наявність венчурного капіталу	97	102↓	123↓	118↑
Надійність і довіра	100	120↓	128↓	123↑
- міцність банків	138	140↓	138↑	135↑
- регулювання фондових бірж	127	135↓	137↓	134↑

Джерело: складено авторами на основі джерел [3, 4]

Отже, стан сучасного фінансового ринку України характеризується низкою системних проблем, які негативно впливають на національне

господарство, можливості зростання реального сектору економіки, а також на здатність повноцінно інтегруватись у світовий фінансовий простір. У Програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року систематизовано проблеми розвитку фінансового ринку протягом 2009–2014 р.: його дискретний та непропорційний характер, який відображався у зростанні випереджаючими темпами банківського сектору порівняно з іншими секторами фінансового ринку, недосконалість законодавства щодо пруденційного нагляду, поява великої кількості «фінансових пірамід», що поглибило кризу недовіри до фінансових інституцій. Наявний військовий конфлікт викликав скорочення економічної активності, що зумовило девальвацію національної валюти та прискорення інфляції, погіршення рівня якості кредитних портфелів банківської системи, підвищення рівня збитковості фінансових установ [5].

Для подолання означених проблем необхідно: реформувати українське законодавство щодо регулювання фінансового ринку за рахунок залучення досвіду та практики реалізації правових актів за світовими стандартами; здійснювати розбудову інфраструктури фінансового ринку через залучення державних і приватних інвестицій; активізувати розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення.

Література

1. Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: [Коллективна монографія] / під ред. д. е. н., проф. В.О. Онищенко – Полтава: ПолтНТУ, 2013. – 373 с.
2. Сакс Дж. Что такое конкурентоспособность в условиях глобализации / [Электронный ресурс] // Зеркало недели. – 2007. – № 18(647). – Режим доступа: <http://www.dav.kiev.ua/66710/>.
3. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 [Електронний ресурс] / Громадська спілка «Економічний дискусійний клуб». – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analityka>

4. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 [Електронний ресурс] / Громадська спілка «Економічний дискусійний клуб». – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analityka>

5. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року / Національний Банк; Постанова, Програма від 18.06.2015 р. №391 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>.